

NORRBRUK

Hej Hemby

– hur får man nytt liv
i glesa bygder?

4 Fladdermöss
– okända flygare

6 Flis värmer
grisar i Alvik

10 Äpplen blir
vin i norr

NORRBRUK

Länsstyrelsen i Norrbottens län

Landsbygdsenheten

Postadress: 971 86 Luleå

Tel: 010-225 50 00 Fax: 0920-22 84 11

www.lansstyrelsen.se/norrbotten

Länsstyrelsen i Västerbottens län

Landsbygdsenheten

Postadress: 901 86 Umeå

Tel: 010 - 225 40 00 Fax: 090-128 94

www.lansstyrelsen.se/vasterbotten

Ansvarig utgivare: Kajsa Berggren

I redaktionen: Personal från Länsstyrelserna i Norr- och Västerbotten

Tryck: Taberg Media Group, Taberg

Papper: Galerie Art Silk 130 g

Grafisk form: TR

Omslagsbild: Matilda promenerar med hund

Foto: Erik Wernerlich

Upplaga: 6450

ISSN: 1234-4567

För prenumeration, avprenumeration och adressändring kontakta sara.borgstrom@lansstyrelsen.se

FRÅN REDAKTIONEN

Det verkar ju gå ändå

Tiden efter Ukrainakrigets start har varit otroligt utmanande. Ett tag kändes det som det skulle bli alldeles för tufft för många företag, där många skulle ge upp sin verksamhet. Det finns nog en del som tagit det steget, men förvånansvärt många verkar ändå hänga i och klarar sig. Läget var ju extra påfrestande med sena ökning av producentpriser och höga kostnader, framför allt på foder. Och det var betydligt tuffare än i södra Sverige.

I början av kriget var det mycket diskussion om vad man som företagare skulle göra för att hantera den nya situationen, och det hjälpte nog för många att få igång tankeprocessen. Lösningar som diskuterades var många, och samtidigt var det fler och fler kring lantbruket som hjälptes åt. Och nu när vi kommit en bra bit på vägen så är det intressanta är att många blir stärkta av den resan. Det är ju givetvis inte över, även om det går åt rätt håll. Insikten är att det finns inget omöjligt läge hur nattsvalt det än kan se ut.

Under mina år som yrkesverksam i denna bransch har det varit många tuffa perioder. Den tuffast perioden fram till idag var det sannolikt mellan 1992 – 1994. Då avreglerade Sverige successivt många stöd. Samtidigt var räntan skyhögt (Riksbankens 500% för att försvara kronan var under denna period). Samtidigt var det många andra besvärigheter, torka, storm med mera. Men företagen tog sig igenom det också. Då tänkte jag för mig själv att klarade lantbrukarna av det så klarar dom det mesta. Den perioden i Sverige var värre än hur det var på Nya Zeeland då de avreglerade lantbruket 1983.

Kanske kan det komma någonting bra av allt detta, trots att ett krig är fasansfullt. Priserna på livsmedel ökat har ökat markant. Tidigare har jag många gånger själv tyckt att producentpriset till lantbrukarna varit alldeles för låga. Nu har de stigit till ett pris som kanske mer speglar dess rätta värde. Tänk om priserna kan få ligga på denna nivå så att vi kan få några guldår i lantbruket. Det skulle verkligen behövas, många företag behöver konsolidera sig och bygga buffertar. Och även kunna göra värdefulla investeringar för framtiden! Vi får hoppas att det går att hålla i detta läge, och motsätta sig prissänkningar med motivet att lantbruket behöver ta igen förluster och stärka sin situation så den blir hållbar. Ni som kan påverka detta - håll emot - hårt!

Ove Karlsson

Enhetschef landsbygdenheten Länsstyrelsen Norrbotten

3 | Bilder från Lantbruksmässan

4 | Fladdermöss – okända krabater i norr

6 | Investera för minskad energiförbrukning

8 | Hej Hemby – för fler boende i gles bygd

10 | Brännlands iscidder tar det kallt

12 | SAM

14 | Annonser

16 | Krisstöd till lantbruk och yrkesfiske

Öjeby Lantbruksmässa 2022

Den 24-25 augusti gick årets upplaga av Sveriges nordligaste lantbruksmässa av stapel. Temat för mässan var i år "Lantbruket i ett förändrat klimat". Mässan var välbesökt och många intressanta utställningar och visningar fanns att besöka under dagarna.

En dikesplog som både gör kanal, lägger ned slang och lägger på täckmaterial.

Demonstrationsodlingar av vårkorn och havre redovisades av Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten, Scandinavian Seed och Lantmännen.

Försöksodling av Höstvete har givit fina resultat i Öjebyn.

Markhotellet på Öjeby Agro Park och mässområdet.

Maskinvisningarna drog i vanlig ordning stor publik.

Representanter för politiska partier frågades ut om framtiden för lantbruk och livsmedelsproduktion.

Gropen – ett pedagogiskt verktyg för att visa på jordens uppbyggnad och effekter av olika åtgärder.

Mässområdet.

Fladdermöss i Norr- och Västerbotten

I Västerbotten har hittills elva olika arter av fladdermöss konstaterats och i Norrbotten sex, men kunskapsläget är bristfälligt. Klimatförändringarna förbättrar förutsättningarna för de värmeälskande djuren, men en rad andra faktorer har lett till minskade bestånd. Som lantbrukare kan man göra mycket för att gynna fladdermössen. Har du frågor om eller problem med de fridlysta djuren, kontakta din länsstyrelse.

Text: Michael Schneider, Länsstyrelsen Västerbotten

I princip varje människa vet vad en fladdermus är, men de flesta människor vet inte särskilt mycket mer. Fladdermöss är däggdjur som kan flyga. De lägger inga ägg, som ofta förmodas, utan de föder levande ungar som får di av mamman. Idag är cirka 1400 arter av fladdermöss kända i världen, varav de flesta förekommer i tropikerna. Ju längre bort man kommer från de varma trakterna desto färre blir arterna som klarar sig. I Europa känner man för närvarande till ett 50-tal arter av fladdermöss. I Sverige har det hittills konstaterats 19 arter, i Västerbotten elva och i Norrbotten sex. Fladdermöss kan bli över 30 år gamla.

Årscykeln

I Västerbottens kustland vaknar fladdermössen ur sin vinterdvala i slutet av april. Honorna anländer till koloniplatserna omkring midsommar och lämnar dessa igen i mitten av augusti. I månads-skiftet september/oktober blir det sedan dags att gömma sig för vintern igen. Hur de motsvarande tidpunkterna är i mer fjällnära eller mer nordliga delar av norra Sverige vet vi ännu inte.

På våren och försommaren besöker fladdermössen insektsrika ställen för att äta upp sig igen efter vintern. Samtidigt är nätterna då ganska ljusa här i norr, vilket ställer till problem för fladdermössen, som helst vill röra sig i mörker.

För att föda sina ungar samlas honorna på sommaren i så kallade yngelkolonier, som finns på skyddade och varma ställen. I Norr- och Västerbotten finns dessa

vanligtvis i byggnader, ofta på vinden eller i en vägg. Oftast föder varje hona bara en unge. Hanarna lever ensamma och hjälper inte till med ungarna. När ungarna har blivit flygga lämnas kolonierna och fladdermössen drar sedan runt i landskapet för att besöka platser där det finns gott om mat, för att kolla upp möjliga övervintringsplatser och för att träffa andra fladdermöss. På hösten infaller sedan parningstiden, då hannarna kan försvara revir och sjunga för att locka till sig honor, ungefär så som fåglar gör.

Fladdermössen i Sverige äter främst insekter, gärna myggor, men till viss

del även spindlar. Två arter, vatten- och dammfladdermusen, kan också fånga små kräftdjur eller en och annan liten fisk när de jagar vid vattenytan. Eftersom det inte finns mat på vintern går fladdermössen i dvala då. Det innebär att kroppstemperaturen sänks och att pulsen dras ner till några få hjärtslag per minut.

Att flytta eller inte flytta

Vissa arter övervintrar i norra Sverige, medan andra flyttar söderut. Trollpipistrellen, som är relativt välstuderad i Västerbottens kustland, migrerar på hösten över Kvarken från Finland till

En unge av Nordfladdermus som är den vanligaste arten i våra två län. Foto: Michael Schneider

En vattenfladdermus jagar längs en å. Artens kända norra utbredningsgräns i Sverige ligger för närvarande i Boden och Kalix kommuner. Foto: Jens Rydell

Sverige, för att sedan fortsätta sin resa söderut längs med svenska kusten. Arten kan flytta över 2000 km och övervintra i mellersta och södra Europa. De flesta arterna flyttar inte alls lika långt, och vissa stannar i samma område året om. Det är något oklart var fladdermössen i norra Sverige övervintrar, men sovande fladdermöss har hittats i grottor, murar och klapperstensfält. Sannolikt övervintrar många fladdermöss i hus, i sommarstugor som hålls frostfria, i sprickor i berg och bland stenblock i rasbranter.

Hotade och fridlysta

Många fladdermöss är idag hotade på grund av människans framfart. Inte minst intensifieringen av jord- och skogsbruket har försämrat livsmöjligheterna för fladdermöss avsevärt. Vindkraften är ett relativt nytt men allvarligt hot mot en rad arter. Artificiell belysning, som finns överallt och i allt större

utsträckning i människans värld, är ett stort problem för många arter. Därför är fladdermössen samt deras fortplantnings-, vilo- och övervintringsplatser skyddade enligt både svensk och internationell lagstiftning.

Fauna i förändring

Fladdermössen är starkt beroende av värme när de ska föda upp sina ungar. Ett antal arter når därför den nordliga gränsen för sitt svenska utbredningsområde i Norr- eller Västerbotten. Klimatförändringar kan föra med sig en förskjutning av fladdermössens utbredning mot norr. Det har redan dykt upp ett antal nya arter, och för en del av dessa har den kända utbredningsgränsen flyttats med cirka 300 km mot norr.

Fladdermössen är dock en av de organismgrupperna vi vet relativt lite om i Norr- och Västerbotten, trots att de ofta

förekommer mycket nära människan. De flesta arterna har hittills hittats i de mer sydliga och mer kustnära delarna av våra län. Där har också ansträngningen att hitta fladdermöss varit störst, medan det inte har letats lika mycket i skogslandet och i fjällen.

Gynna fladdermössen

Jordbruksverket har gett ut två publikationer som innehåller mycket information om hur man kan gynna fladdermöss och andra arter på sin gård. Även om "Skötselhandbok för gårdens natur- och kulturvärden" (1998) och "Fladdermössen i landskapet" (2000) har ett antal år på nacken så är de fortfarande aktuella, med undantag för utbredningskartorna. Som lantbrukare kan man göra mycket för att gynna fladdermössen. Förslagen som presenteras i skriften är dessutom till fördel för många andra djur och växter och bidrar allmänt till att öka mångfalden.

FAKTA

Åtgärder för att gynna fladdermössen här i norr kan vara:

1. Släck alla ljus på gården när de inte behövs.
2. Ha kvar dina djur på gården. Djuren och gödsel lockar till sig insekter och gynnar därmed fladdermössen.
3. Vårda äldre byggnader och ta hänsyn till fladdermöss vid renoveringar, de är fridlysta. Kontakta länsstyrelsen om du hittar fladdermöss.
4. Vårda trädriddåer, alléer och häckar. Dessa används av fladdermössen både för jakt och som transportled.
5. Spara äldre träd, grova träd och hålträd samt döda stående träd med löst sittande bark.
6. Bevara lövrika miljöer i anslutning till vatten.
7. Undvik större kalhyggen. De förstör livsmiljön för de skogslevande arterna.
8. Slå exempelvis träda så sent som möjligt på säsongen. Detta gynnar insekterna och därmed fladdermössen.

Alviksgårdens flispanna

– ger klimatnytta och bättre miljö för djur och människor

På Alviksgården utanför Luleå har den gamla gasolpannan som värmdde upp stallarna bytts ut mot en modern flispanna. Resultatet? Ett helt automatiserat och stabilt uppvärmningssystem som är bra för klimatet, djuren och människorna.

På gården tar Mikael Hugoson emot och visar runt i de stora stallarna där de föder upp grisar och har ett slakteri för gris, nöt och lamm. Varje år föds cirka 25 000 grisar på gården. Totalt ska cirka 30 000 kvadratmeter stallar värmas upp och det krävs att temperaturen hålls på en jämn nivå, året runt.

– Såklart vill ju inte heller djuren frysa och våra smågrisar behöver ha en lite högre temperatur som ligger stabilt på 22 grader, säger Mikael. Vår gamla gasolpanna var komplicerad, svår att få igång och det var bara en person som kunde sköta den. Ibland stannade pannan mitt i natten, med kalla stallar på morgonen som följd. Inte alls bra när det är 20-30 minusgrader ute!

Den nya flispannan är helt automatiserad och sköts via en app. Temperaturen

hålls stabilt på 22 grader för smågrisarna och 18 grader i övriga stallar.

– Vi tar massaved från vår egen skog som flisas och körs i pannan, det fungerar väldigt bra och vi slipper de tillkommande transporterna som hade kommit med pellets. Dessutom kan vi även använda sämre och rutten ved som annars inte hade kommit till nytta, berättar Mikael.

Den stora klimatnyttan är att det är ett slutet system, med 100% vattenånga i avgaserna och flispannan har 96% verkningsgrad. I anläggningen där flispannan står är det en behaglig temperatur och doften påminner inte så lite om hur det luktar i en bastu.

– Asklådan tömmer vi en gång om året, det är en liten hög som från en öppen

spis i hemmet, säger Mikael. Det är otroligt rent kring pannan, folk blir förvånade när de kommer hit.

Flispannan kostade drygt 9 miljoner kronor, och genom Klimatklivet fick Alviksgården stöd för 60% av kostnaden. Mikael säger att Klimatklivet var avgörande för att investeringen skulle bli av.

– Helt klart! Det var en förutsättning att vi fick det här stödet och det enda vi ångrar är att vi inte gjorde det tidigare. Vi har sparat väldigt mycket pengar på att byta till en flispanna. Vi har även lämnat in en till ansökan för stöd till en ny biogasmotor till biogasanläggningen för att ersätta den gamla trotjänaren.

I biogasanläggningen som funnits på plats i några år produceras biogas av

Avverkad skog som väntar på att bli flis. Även ruttet virke och det av sämre kvalitet kan användas för att driva flispannan.

Den färdiga flisen håller hög kvalitet och torkas innan den kan köras i flispannan.

Mikael Hugoson med en några dagar gammal griskuling. Grisuppfödningen är Alviksgårdens kärnverksamhet och kärleken till grisarna går inte att ta miste på.

gödsel, vilket är en bidragande del i gårdens strävan att vara självförsörjande. Alviksgården är också i slutfasen av ett större miljöprojekt som ska omvandla rötresten från biogasproduktion till koncentrerad, EU-ekologisk och kravmärkt pellets gödsel. Ett helt slutet system, utan utsläpp, som tar tillvara på näringsämnen och energin i rötresterna.

Alviksgården jobbar konstant med att effektivisera och klimatanpassa sin verksamhet och på frågan om Mikael kan tipsa andra om att söka stöd från Klimatklivet tvekar han inte.

– Jag rekommenderar verkligen andra att söka stöd från Klimatklivet, vi använde oss av en konsult och det var värt pengarna. Det är bra att främja klimatet med de åtgärder vi gör, vi måste gå den vägen. Hållbarhetsinvesteringar är lönsamma!

Klimatklivet och lantbruk

Allt fler ansökningar om stöd från Klimatklivet kommer från lantbruk. I genomsnitt beviljas hälften av dem stöd. De flesta ansökningarna handlar om automatisering och utbyte till elektrifierade arbetsfordon, men Länsstyrelsen ser gärna fler typer av ansökningar.

Till exempel har två ansökningar gällande satellitbrunnar i Västerbotten och Norrbotten beviljats stöd. Klimatnyttan är det minskade transportbehovet mellan gård och gödselbrunn.

Mikael kikar in i flispannans förbränningskammare. Anläggningen är väldigt ren och doftar tydligt som en bastu.

FAKTA

Klimatklivet är ett nationellt stöd som ges till åtgärder som minskar utsläppen av koldioxid och andra gaser som påverkar klimatet. Bland de åtgärder som har fått stöd finns anläggningar för produktion av biogas, elektrifieringar av maskiner och fordon samt olika sorters energikonverteringar, så som i exemplet i detta reportage.

Klimatklivet erbjuder upp till 70% finansiering beroende på typ av investering och vem som söker.

Stöd ges i första hand till de åtgärder som ger störst varaktig minskning av växthusgasutsläpp per investerad krona. Därför är det viktigt att i sin ansökan bland annat kunna visa en beräkning för detta.

Stöd kan ges till alla utom privatpersoner. De som har beviljats stöd är exempelvis företag, kommuner och kommunala bolag, regioner och organisationer.

Kontakta Länsstyrelsen i ditt län för rådgivning: www.lansstyrelsen.se

Läs mer på Naturvårdsverkets hemsida: www.naturvardsverket.se

Hej Hemby

– sänker tröskeln för inflyttning till Tornedalen

Tornedalen har en mystik kring sig. Här finns varma människor i ett landskap med karga vintrar och intensiva somrar. Längs vägarna samsas traditionella stora Tornedalsgårdar med Per Albin-hus och tegelvillor – men flera av dem är inte bebodda. Här ska du känna folk för att ha chans att köpa ett hus. Fastighetsförsäljningarna sker privat, något som håller nere priserna och skapar så låga marknadsvärden på hus att det krävs en väldigt hög egen insats för nybyggnationer. Många hus går i arv, oftast till flera syskon som inte alltid är överens om vad som ska göras med huset – och så står det där, väntandes.

Text: Johanna Funck och Therése Wintervy

Övertorneå och Pajala är två glesbygdskommuner i Tornedalen med tillsammans cirka 10 000 invånare, över 160 byar och en yta ungefär lika stor som Skåne. Under flera decennier har kommunerna kämpat med en negativ befolkningsutveckling. Det föds för få barn i förhållande till den äldre demografin och fler personer har flyttat ut än in.

– Vi kämpar mot gamla föreställningar om att det inte finns jobb, att det inte finns något att göra om man inte gillar jakt, fiske eller friluftsliv och att det skulle vara mörkt hela tiden, säger Therése. Det finns de som tror att vi inte har farbara vägar eller internetuppkoppling.

Attraktiv bostadsmarknad i glesbygden var en förstudie som gjordes av Johanna Funck på Pajala kommun. Den fokuserade på inflyttning och varför de tomma husen inte användes. Under förstudiens gång kom Johanna i kontakt med Therése Wintervy på Övertorneå kommun och tillsammans såg de en möjlighet att kroka arm då kommunerna såg samma utmaningar. Informationsmöten hölls och ett gemensamt projekt drogs sedan upp med fokus på att öka inflyttningen genom att synliggöra bostadsmarknaden. Finansiärer blev Länsstyrelsen och Region Norrbotten tillsammans med Pajala och Övertorneå kommuner.

Hej Hemby startade i juni 2020 med att bygga upp en digital plattform för både fastighetsägare som vill sälja eller hyra ut, och för personer som vill köpa eller hyra ett hus. Parallellt skapades ett digitalt anmälningsskema där personer som ville flytta till Pajala och Övertorneå kunde fylla i sina önskemål och kontaktuppgifter. Detta gjorde att kommunerna för första gången kunde mäta den verkliga efterfrågan på hus och se vilka områden som efterfrågades.

– Det ger beslutsfattarna i kommunerna en bättre bild av vad människor

söker och tycker är attraktivt, berättar Johanna.

Ett brevutskick gjordes till de fastighetsägare som hade registrerade fritidshus i Pajala och Övertorneå kommuner, hus där det inte fanns någon permanentboende.

– Brevutskicket möttes med en övervägande positiv förvåning. Många fastighetsägare har inte bott i regionen på länge och trodde inte någon vill köpa deras hus. Men sen fanns det några som inte tog emot brevet lika väl, säger

Johanna Funck och Therése Wintervy såg en möjlighet att kroka arm då kommunernas utmaningar speglade varandra. Foto: Marcus Stenberg

Familjen Uittenbogaard hittade jobb, barnen fick vänner och de valde att byta Gustavsberg mot Övertorneå. Foto: Familjen Uittenbogaard

Therése. Det finns starka band till hemgården och Tornedalen, vilket gjorde att de kände sig ledsna eller upprörda. För många är det sista kopplingen man har och det är viktigt att respektera.

Brevutskicket skapade debatt i lokalmedia och på sociala medier eftersom det aldrig tidigare pratats om de hus som inte används eller om bostadsmarknaden. Hej Hemby fick både hejarop och negativa kommentarer.

Hej Hemby gjorde en digital marknadsföringskampanj. Under mantrat ”Tjena Polcirkeln” söktes personer som ville prova på att bo i Tornedalen i 6 månader. Hej Hemby hade en husägare som ville hyra ut sitt hus. Kampanjen styrdes mot personer i storstad som inte hade bott i glesbygd tidigare, var intresserade av natur, fotografi och tyckte om att skriva. 25 ansökningar trillade in och efter intervjuer föll valet på Matilda och Erik från Hägersten som flyttade till Soukolojärvi, en liten by utanför Övertorneå. Under deras provmånader delade de med sig av sin livsstilsomställning i sina nätverk, vilket gjorde att Hej

Hemby även nådde ut till personer som varit svåra att nå genom traditionell marknadsföring.

– Vi såg ett jättefint engagemang i sociala medier och på vår hemsida. Matilda och Erik var inte regisserade, de berättade ärligt om sina upplevelser och skapade uppmärksamhet i både regional och nationell media. Lokalborna visade ett otroligt fint värdskap och kände stolthet över sin plats, säger Therése.

Familjen Uittenbogaard från Gustavsberg kom tvåa i kampanjens urval. De gav inte upp sin dröm om att prova på livet i Tornedalen. Hej Hemby hjälpte även dem och familjen fick möjlighet att hyra ett hus i Övertorneå.

Parallellt med detta arbetade Hej Hemby som en stödjande funktion till fastighetsägare och lotsade dem genom juridiska frågor, gav kontakter till mäklare, eller hjälpte till med en annons. Ett tidigare tomt sökresultat på Hemnet började sakta fyllas med objekt och mäklarna berättade om högre efterfrågan både från säljare och köpare.

Plötsligt hände något i statistiken. Övertorneå kommun såg ett positivt flyttnetto för första gången sedan 1980-talet. De som flyttade in även utan Hej Hembys hjälp kände sig inspirerade och livsstilskonton om att flytta till Tornedalen poppade upp i sociala medier. Matilda och Erik bodde kvar i Soukolojärvi ett extra halvår och köpte sedan sitt drömhus vid älven i grannkommunen Kalix. Familjen Uittenbogaard hittade jobb, barnen fick vänner och de valde att stanna kvar. Reportage skrevs i media om den positiva inflyttningsvågen. Hej Hemby uppmärksammades av Placebranders och stod slutligen på scen, utnämnda till Sveriges bästa platsmarknadsförare!

Johanna och Therése avslutar:

– Vi är otroligt stolta för att Hej Hemby skapat positiva effekter – och såklart för priset! Men jobbet är inte klart. Vi fortsätter nu i ett nära samarbete med lokala föreningar och företag i syfte att lyfta platsen genom byarna, sänka tröskeln för inflyttning och paketera hus och arbetsmöjligheter.

För mer information om projektet och rådgivning besök hemsidan:
hejhemby.com

Brännland Iscider tar det kallt!

Brännland Iscider startade verksamheten 2010. Nu har de etablerat sig med ett starkt varumärke i Sverige och också fått igång en del export. Norrbruk besökte Vännäsby för ett samtal med Andreas Sundgren, företagets grundare och vi gjorde också ett besök hos Johanna Olsson som startat en odling för att producera norrländska cideräpplen.

Text och foto: Lars Ericson, Länsstyrelsen i Västerbotten

Efter att ha sålt sitt företag inom IT-branschen ville Andreas hitta något mer handfast att jobba med. Han hade en dröm om att göra cider av norrländska äpplen. De började experimentera 2010. Efter två års försök insåg de att klimatet här i norr i kombination med svenska äpplen skulle fungera utmärkt för att göra iscider. Iscider har sitt ursprung i Quebec i Canada och är ett isvin som är gjort på äpplen i stället för druvor. År 2005 fastställde man i Quebec kvalitetskriterier för iscider. Kriterierna innebär att sockerkoncentrationen i den ursprungliga musten, före jäsning, ska vara minst 30 brix. Brix är ett mått på sockerkoncentrationen som innebär att 1 brix motsvarar 1 g socker per 100 gram vätska. Den färdiga drycken ska ha minst 130 gram restsocker per liter och en alkoholhalt mellan 7 och 13 volymprocent. Till den iscider som Brännland Iscider producerar tillsätts inga konserveringsmedel, ingen alkohol, inget socker eller färgämnen. Musten är också opastöriserad.

Hur går det till?

I produktionen används svenskodlade äpplen. För närvarande kommer den

allra största delen från Skåne, men planer finns på odling i norra Sverige. Mer om det lite senare. Äpplena transporteras med tåg till Västerbotten i oktober efter skörden. I november och december pressas äpplena och musten placeras i tankar utomhus. Där får musten frysa och det är frysningen som koncentrerar sock-

erhalten i musten. Musten extraheras sedan upp till 8 gånger under vårvintern. Varje extraktion ger upphov till olika sockernivåer och de olika extraktionerna jäses sedan separat under april och maj.

– Tidigare har vi tillsatt specifika jäststammar, men på senare år har vi börjat experimentera alltmer med spontanjäsnings, säger Andreas. För kommande år räknar han med att i stort sett bara förlita sig på naturligt förekommande jäst. De svenska äpplena ger höga socker- och syrahalter, vilket ger iscider från Vännäsby en egen karaktär. Eftersom de bara använder sig av naturlig kyla är lokaliseringen i Vännäsby perfekt. Det är ett kallhål lokaliserat just där Vindelälven möter Umeälven.

Odling i norr

Redan 2014 planterades en liten odling i Burträsk. Två år senare, med stöd från landsbygdsprogrammet, etablerades en odling med lite mer än 50 sorter vid SLUs anläggning i Röbbäcksdalen.

– Målsättningen för Brännland Iscider är att på sikt producera bara på äpplen

Brännland Cider producerar hantverksmässig iscider helt baserad på 100% äppelmust utan smak- eller färgtillsatser.

odlade i norra Sverige, säger Andreas. De sökte och fick 2019 medel till ett EIP (European Innovation Partner) projekt, som innebär etablering av 10 hektar äppelodlingar i norra Sverige. Under 2021 och 2022 har de fullföljt etableringen av träd med den sydligaste odlingen i Hammarstrand och den nordligaste i Älvsbyn. Intresset från odlare har varit stort enligt Andreas.

Skärträsk en odling i vardande

I Skärträsk nära Mickelsträsk i Västerbotten, finns en av odlingarna som ingår i projektet. Johanna Olsson äger fastigheten och tyckte det var intressant att få vara med i projektet, som innebär en ny kultur för norra Sverige och ett bidrag till en levande landsbygd och en hållbar produktion.

– Odlingen, som omfattar en halv hektar och planterades 2021, innehåller drygt 500 träd fördelat på 30 olika sorter, berättar Johanna och visar en snygg fältplan med de olika sorterna markerade i olika färger. Några enstaka träd har inte klarat vintern och ska ersättas. Det går inte dra några slutsatser om det är vissa sorter som drabbats, eftersom de träd som dött är få och inte tillhör någon särskild sort. Plantorna i hennes odling kommer från Blomqvists handelsträd-

gård i Österbotten och från Skogforsk. Som grundstam har man använt sorten Antonovka. Innan planteringen gödslades fältet med stallgödsel. I raderna är marken täckt av väv, medan den ursprungliga vallen fått vara kvar mellan raderna. Hela skiftet är inhägnat med viltstängsel, som skydd mot rådjur, harar och älgar. Det kommer naturligtvis dröja några år innan skördarna från de olika sorterna kan utvärderas och det går att få en uppfattning om de olika sorternas egenskaper och vinterhärdighet.

Produktionen idag

Varje år processas mellan 100 och 120 ton äpplen. Det ger i sin tur 25 000 liter vin per år. Tidigare tillverkades också vanlig cider i viss omfattning och årsproduktionen låg då på 40 000 liter sammanlagt.

– Vi har ändrat strategi och satsar nu bara på iscider där marginalerna är större. För att tillverka iscider behövs det betydligt mer råvara per liter, vilket gör att den totala produktionen minskar, men lönsamheten ökar, säger Andreas. Av det som produceras säljs 80 procent inom Sverige och 20 procent går på export. Det som säljs i Sverige går via Systembolaget, men hotell och restauranger utgör en stor kund. Pandemiåret

2020 var besvärligt eftersom efterfrågan minskade mycket, men tack vare att man kunde dra ned på produktionen och med krisstöd så lyckades företaget överleva. Senaste räkenskapsåret visade på en bra lönsamhet. Företaget har tre helårsanställda och anställer lite extra vid arbetsintensiva arbetsmoment.

Framtiden finns i det lokala

Andreas menar att det är viktigt att utveckla den lokala odlingen, eftersom ursprung har stor betydelse vid lanseringen av produkterna. Begreppet terroir är viktigt i den traditionella vinframställningen och detsamma gäller för iscider. Han visar stolt de ekfat med den första omgången av iscider producerad på enbart norrländska äpplen som just nu ligger i lokalen. Han vill också bidra till att få en kommersiellt gångbar odling av äpplen i norr, något som inte funnits tidigare. Det kan ge ett bidrag till lokal produktion och sysselsättning på landsbygden. I ett nytt EIP-projekt, där de fått medel att starta en innovationsgrupp, är målsättningen att starta ett nytt innovationsprojekt där identifiering av den naturliga jästen och utvecklingen av odlingen i norr är viktiga delar. När jag lämnar Brännland Iscider har personalen tagit en välförtjänt lunch från buteljeringen av 2021 års vin.

Information om jordbrukarstöden

När du läser detta nummer av Norrbruk har sommaren nått sitt slut och vi njuter av höstluften och de sprakande färger den brukar bjuda oss på. Kontrollsäsongen närmar sig sitt slut och i takt med att kontrollresultaten blir klara närmar vi oss också målet med året – nämligen att göra utbetalningar till er lantbrukare som blivit beviljade stöd. Viktigt är att komma ihåg att göra minskningar om det behövs. I de fall du haft kontroll, se över att resultatet stämmer. Vi gör också något som kallas en administrativ kontroll, i de fall det finns större areal ansökt. I dessa fall skickar vi ut ett brev om vi finner arealavvikelser. Kontrollera att det brevet stämmer eller skicka in synpunkter

inom den angivna tiden. Du kan också bekräfta att du tycker att brevet stämmer till våra respektive mejladresser.

Jordbrukarstöden betalas ut i slutet av året, mellan oktober och december. Observera att utbetalningen kan dröja om det till exempel funnits avvikelser vid kontroll, då det förlänger handläggningstiden. Du måste ha angett ett kontonummer i din ansökan. Om du inte gjort det kan det göras via Mina sidor eller på blankett som finns på Jordbruksverkets webbplats. På Mina sidor ser du också dina utbetalningar och beslutsbrev.

Gårdsstöd	Stödet börjar betalas ut i början av december 2022
Förgröningsstöd	Stödet börjar betalas ut i början av december 2022
Nötkreatursstöd	Stödet börjar betalas ut i början av december 2022
Stöd till unga jordbrukare	Stödet börjar betalas ut i början av december 2022
Kompensationsstöd	85% av stödet börjar betalas ut i mitten av oktober och resten i början av december 2022
Ekologisk produktion och omställning till ekologisk produktion	85% av stödet börjar betalas ut i mitten av oktober och resten i början av december 2022
Betesmarker och slåtterängar	Stödet börjar betalas ut i början av december 2022
Restaurering av betesmarker och slåtterängar och skötsel av våtmarker och dammar	Stödet börjar betalas ut i december 2022
Fäboddar	Stödet börjar betalas ut i december 2022
Hotade husdjursraser	Stödet börjar betalas ut i början av december 2022
Nationellt stöd för potatis-, bär- och grönsaksodling	Stödet börjar betalas ut i slutet av november 2022
Djurvålfärdersättningar Extra djuromsorg för får Extra djuromsorg för suggor Utökad klövhälsovård för mjölkkor	Stödet börjar betalas ut i början av december 2022

Redan nu finns det en också en plan för utbetalningarna inom jordbrukarstöden för åren 2023 och åren 2024 - 2027. Mer information med fler detaljer kommer under hösten 2022.

Läs mer om dessa utbetalningsplaner på: jordbruksverket.se

FAKTA

Har du frågor?

Om du har frågor om jordbrukarstöden är du välkommen att ringa eller maila oss

Telefon:
0771-67 00 00

Mail:
jordbrukarstod.norbotten@lansstyrelsen.se
jordbrukarstod.vasterbotten@lansstyrelsen.se

Den nya räkningsperioden för nötkreatursstödet 2023 har startat 2022

Den 1 augusti 2022 startade den nya räkningsperioden för nötkreatursstödet. Det innebär att din utbetalning av stödet 2023 kommer att beräknas på de djur som du har på din anläggning fram till och med den 31 juli 2023.

För att minska risken för avdrag är det viktigt att du rättar eventuella fel innan nästa räkningsperiod startar. Detta är

särskilt viktigt eftersom en ny stödperiod startar 2023 och Jordbruksverket har flaggat för att avdragsreglerna kommer att skärpas i samband med den nya programperioden.

I övrigt kommer reglerna för nötkreaturstödet att förbli oförändrade.

Gå igenom ditt CDB-brev!

Behöver du rätta något i din journal? Detta gör du genom att kontrollera att uppgifterna i ditt CDB-brev stämmer överens med din journal och de stöd som du söker. CDB-breven skickas ut från Jordbruksverket i början av september.

31 oktober – ett datum att komma ihåg!

Aktivitetskravet är ett villkor inom gårdsstödet och innebär att du senast den 31 oktober varje år ska ha gjort något av det här på varje skifte:

- » odlat
- » låtit beta
- » putsat
- » slagit av
- » jordbearbetat

Om du vid kontroll inte hunnit uppfylla aktivitetskravet ska länsstyrelsen göra ytterligare en kontroll vid ett senare tillfälle, en så kallad efterkontroll. Denna görs antingen av kontrollant på plats eller genom satellitbildsanalys.

För dig som sökt kompensationsstöd eller åtagande för betesmarker och slätterängar ska du senast den 31 oktober ha skördat eller låtit beta dina grovfodergrödor, betesmarker och slätterängar.

**Bageri, Charkuteri, Mejeri
Bär-, Fukt- & Grönsaksförädling
Fiskförädling**

Vilken är Din bransch?

**UTBILDNING - RÅDGIVNING
INFORMATION - INSPIRATION**

→ eldrimner.com

Spara pengar och miljö med Greppa-rådgivning och Växas rådgivare!

**Vi erbjuder Norrbottens lantbrukare
som är med i Greppa Näringen
rådgivning moduler inom;**

- » Grovfoderodling, 15 A
- » Klimatkollen djurgård + uppföljning, 20B & 20D
- » Växtnäringsbalans, 40B
- » Foderstat mjölkkor, 41A
- » Foderstat nöt och lamm, 41B
- » Endagars utfodringskontroll mjölk/nöt, 41C
- » Betesstrategi, 42A
- » Stallmiljöundersökning, 30A
- » Byggnadsplanering, 30C

Är du inte redan medlem i Greppa Näringen
så hjälper vi dig!

Kontakta oss för mer information

Matilda Lindensmed

kan hjälpa dig med 20B & 20D
Telefon: 010-471 07 30, e-post: matilda.lindensmed@vxa.se

Evelina Viklund

kan hjälpa dig med 15A, 20B, 20D, 40B, 41A, 41B, 41C & 42A
Telefon: 010-471 01 86, e-post: evelina.viklund@vxa.se

Jessica Stenvall

kan hjälpa dig med 15A, 40B, 41A, 41B, 41C & 42A
Telefon: 010-471 08 12, e-post: jessica.stenvall@vxa.se

Anna Bergfors

kan hjälpa dig med 15A, 40B, 41A, 41B, 41C, 42A
Telefon: 010-471 01 92, e-post: anna.bergfors@vxa.se

Ingrid Holmberg

kan hjälpa dig med 15A, 42A
Telefon: 010-471 03 53, e-post: ingrid.holmberg@vxa.se

Martina Westlund

kan hjälpa dig med 30A & 30C
Telefon: 010-471 05 84, e-post: martina.westlund@vxa.se

Karin Andersson

kan hjälpa dig med 30A & 30C
Telefon: 010-471 01 57, e-post: karin.andersson@vxa.se

Landsbygdsforum 2022

"Stad och landsbygd – vägen framåt för mindre platser i ett urbaniserat Sverige"

"Från galen idé till social innovation"

"Olika är bra för smart landsbygdsutveckling"

"Från maktlös konsument till matmedborgare"

Panelsamtal med bland andra landshövding Helene Hellmark Knutsson.

Visst låter det spännande?

Vi bjuder in till en heldag i Lycksele den 26 oktober med fokus på landsbygder i förändring. Läs mer om programmet och anmäl dig på www.lansstyrelsen.se/vasterbotten.

Välkomna också till Leader Lapplands kvällsevenemang "En Levande landsbygd" med mingel, middag och underhållning. Läs mer och anmäl dig på www.lappland2020.se.

Landsbygdsforum arrangeras av Länsstyrelsen i Västerbotten i samverkan med Leader Lappland, Lycksele kommun och Skogsprogrammet Västerbotten.

Sparsam körning med traktor i Västerbotten

Tidigare genomförda kurser i sparsam körning med traktor visar på en minskad dieselanvändning mellan 5–15 procent. Kör man 500 timmar per år och kan sänka sin dieselanvändning med 2 l per timme gör det ca 15 000 kr i besparing (pris exkl. moms och skatteåterbäring) samtidigt minskar man sitt utsläpp av koldioxid med ca 2,5 ton.

Ludvig & CO (före detta LRF Konsult) kommer att ordna kurser i sparsam körning med traktor under 2022 och 2 år framöver i Västerbottens län. Kurserna är upphandlade av Jordbruksverket och deltagandet är därför kostnadsfritt.

Kursen är upplagd på två kurstillfällen, 1 heldag med teori +2 individuella körpass per deltagare samt en återträff efter 2-4 månader med lite repetition och erfarenhetsutbyte. Efter genomförd kurs får varje deltagare ett intyg. Anmälningar tas emot fortlöpande och kurser anordnas när vi har fullt antal deltagare och genomförs med så korta resvägar som möjligt för deltagarna.

Är du intresserad av kursen ringer du **Ingvar Persson** på Ludvig & COLRF Konsult, **090-10 80 75** eller mailar ingvar.persson1@ludvig.se

VÄLKOMMEN MED DIN ANMÄLAN

LUDVIG & CO

NÄSTA NUMMER

Piteortens chark utvecklar

Målet är att mer lokal potatis ska bli palt

Potatis – grödan vi gärna ser mer av

Utmaningar och möjligheter för ökad odling

Krisstöd till jordbruk och yrkesfiske

Krisstöden är till för dig som haft ekonomisk påverkan på din verksamhet till följd av det försämrade omvärlds-läget. Det kan till exempel vara ökade kostnader för bränsle, utsäde och djurfoder. För att kunna få ta del av stöden ska produktion ha förekommit på företaget under februari 2022.

Stöden är till för dig som bedriver verksamhet inom någon av följande sektorer:

fjäderfä, gris, mjölk, nötkött, får, get, växthus, yrkesfiske

Ansökningsperioderna för de olika krisstöden har följande start- och slutdatum:

Fjäderfäsektorn: 27/6 - 9/8 2022.

Animaliesektorn och växthusproduktion: 9/8 - 20/9 2022.

Yrkesfisket: 15/8 - 28/10 2022.

Du söker krisstödet via en e-tjänst hos Boverket.

Du som har frågor om stödet ifrån Norrbotten och Västerbotten ska höra av dig till:
e-post: krisstod.gavleborg@lansstyrelsen.se, telefon: 010-225 11 65

Länsstyrelsen
Västerbotten

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Länsstyrelsen
Norrbotten